

ปัญหา 'ตัวเรือด' ในโรงแรม-เกสต์เฮาส์

6 ุ้ยเชื้อตัวเรือด หรือ “เบด บั๊ก” (Bed Bug) หลายคนอาจจะไม่รู้จัก แต่ถ้ายังพอจำกันได้ เมื่อประมาณปี 2551 มีการนำเสนอบทสัมภาษณ์โดยสารคดีไฟโคนตัวเรือดกัด จนต้องมีการหยุดเดินรถไฟชั่วคราวเพื่อกำจัดตัวเรือดในตู้โดยสาร อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่า ตามโรงแรม เกสต์เฮาส์ บางแห่งในสถานที่ท่องเที่ยวพบตัวเรือดมากขึ้น

เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลในเรื่องนี้ จึงมาพูดคุยกับ ดร.อภิวัฏ ธวัชสิน นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ชำนาญการพิเศษ และ ดร.อุษาวดี อวาระ หัวหน้าฝ่ายชีววิทยาและนิเวศวิทยา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข (สวส.) กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสภานโยบายแห่งชาติให้ทำการศึกษาภาวะการดื้อต่อสารเคมีกำจัดแมลงของตัวเรือดในประเทศไทยและการวิจัยพัฒนาวิธีการควบคุมตัวเรือด ระหว่างปี 2552-2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจตัวเรือด

ในประเทศไทย และศึกษาภาวะการดื้อต่อยากำจัดแมลงชนิดต่าง ๆ ใน 6 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ ชลบุรี เชียงใหม่ อุบลราชธานี

ดร.อุษาวดี อวาระ

ดร.อภิวัฏ ธวัชสิน

ถูกกัด และกระเป๋ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศไทย โดยดำเนินการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ตัวเรือด ที่เก็บมาจากแหล่งต่าง ๆ นำมาใช้ในการศึกษาภาวะดื้อต่อสารเคมีกำจัดแมลง และทดสอบประสิทธิภาพของสารเคมีกำจัดแมลงที่จะนำมากำจัดตัวเรือด และพัฒนารูปแบบในการป้องกันกำจัดตัวเรือดในโรงแรมเมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัยในปี 2554

ก่อนที่จะไปลงลึกถึงผลการศึกษาดังกล่าว ดร.ทั้ง 2 ท่านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเรือดว่า ในปัจจุบันพบตัวเรือดในประเทศไทยเยอะขึ้น เพราะมันกลับมาระบาดอีกครั้ง หลังจากหายไปเป็นสิบปี และกลายเป็นปัญหาของโรงแรมทั่วประเทศ เนื่องจากตัวเรือดคือยา บริษัทกำจัดแมลงฆ่ามันเท่าไรก็ไม่ตาย ตัวเรือดจะมีขนาดเท่ากับเห็บสุนัข

หรือเท่ากับแมลงคางคก มี 2 ชนิด คือ 1. ตัวเรือดเขตร้อน หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า “ไซเม็ก เสมิทเทอร์ส” ซึ่งพบในประเทศไทย อินเดีย บังกลาเทศ และประเทศต่าง ๆ ในเขตร้อน 2. ตัวเรือดเขตอบอุ่นและเขตหนาว หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า “ไซเม็ก เดคทูลาเรียส” พบในหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย อเมริกา นอร์เวย์ สวีเดน เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ ทั้งนี้ตัวเรือด “ไซเม็ก เดคทูลาเรียส” จะสามารถแพร่กระจายได้ทั่วโลก ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเขตหนาวหรือเขตอบอุ่นเท่านั้น ส่วนตัวเรือดเขตร้อนจะพบได้เฉพาะเขตร้อนเท่านั้น

ถ้ามองด้วยตาเปล่าตัวเรือดทั้ง 2 ชนิดจะคล้ายกันมาก ส่วนที่แตกต่างกันตรงแผ่นของส่วนอก โดยตัวเรือดเขตหนาวจะใหญ่กว่า ตัวเรือดจะอดอาหารได้นานหลายเดือน เช่น โรงแรมคิดว่ามีตัวเรือดแล้วปิดห้องไป 5 เดือน เพราะคิดว่ามันจะอดอาหารตายไปเอง ปรากฏว่า พอมีคนเช็กอินเข้าไป เจอกับตัวเรือดที่อดอาหาร 5 เดือนออกมากัดแขกคนนั้นจนต้องนำส่งโรงพยาบาล และทางโรงแรมก็สามารถเก็บค่าที่พักได้เลย ถ้าเป็นบางประเทศโรงแรมคงถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นแน่

เดิมประเทศไทยมีเฉพาะตัวเรือดเขตร้อนเท่านั้น แต่ปัจจุบันมีทั้ง 2 ชนิด เนื่องจากตัวเรือดเขตร้อนที่กลับมาแพร่

[ต่อหน้าหน้า 9]

ระบาดอีกหลังจากหายสาบสูญไป เพราะคือคอตีตีทีและสารเคมีอื่น ๆ ส่วนตัวเหือดเขตอบอุ่นและเขตกหนาวที่เข้ามาประเทศไทย

จะติดมากับเสื้อผ้าและกระเป๋าที่นักท่องเที่ยวที่ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมใช้กระเป๋าผ้า ตัวเหือดก็เกาะติดเข้ามา หรือนักท่องเที่ยวบางคนไม่ชอบอาบน้ำตัวเหือดก็จะติดเสื้อผ้าเข้ามา โดยตัวเหือดที่ระบาดในประเทศไทยจะจำกัดอยู่เฉพาะโรงแรม แต่บางประเทศเช่น ญี่ปุ่นระบาดไปตามบ้านเรือนแล้ว

แม้จะมีตัวเหือดเพียง 1 ตัว ถ้ามันผสมพันธุ์มาแล้วจะออกลูกได้หลายร้อยตัว ไม่ว่าพื้นที่ดังกล่าวจะสะอาดแค่ไหน มันก็สามารถอยู่ได้ การเอาที่นอนไปผึ่งแดดตัวเหือดก็ไม่ตาย โดยมันจะชอบอยู่ตามซอกเตียง ฟูก หัวเตียง พอกลางคืนจะออกมากัดคนและกินเลือดเป็นอาหาร โดยบางคนที่ไม่โดนกัดอาจจะแพ้มากโดยเฉพาะชาวต่างชาติ

คนที่แพ้หลายของตัวเหือดนั้น จะเป็นผื่นขึ้นตามตัว ทั้ง ๆ ที่อาจถูกกัดเพียงไม่กี่จุด เมื่อปีที่ผ่านมานี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายชีววิทยาและนิเวศวิทยา ไปเข้าสัมมนาที่ จ.กาญจนบุรี ก็มีเจ้าหน้าที่คนหนึ่งโดนเหือดกัดผื่นขึ้นทั้งตัวต้องใช้เวลาร่วมสัปดาห์กว่าจะหายเป็นปกติ ส่วนการแพ้โรคนั้นแม้จะไม่มีรายงานว่าตัวเหือดเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค แต่ก็มีความเห็นว่า ถ้าตัวเหือดกินเลือดที่มีไวรัสตับอักเสบเข้าไป เชื้อตับอักเสบสามารถอยู่ในร่างกายของตัวเหือดได้ และเมื่อถ่ายออกมาก็ยังตรวจพบเชื้อตับอักเสบอยู่ในมูลของตัวเหือด ซึ่งยังเป็น

ประเด็นที่นักวิจัยต้องทำการศึกษาต่อไป ทั้งนี้ตัวเหือดได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะจะต้องเสียเงินจำนวนมากในการป้องกันกำจัด ดังนั้นถ้าไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่สนใจที่จะดูแลปัญหาตัวเหือด ก็จะได้รับผลกระทบโดยตรง และจากการไปตรวจโรงแรมในกรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต ลำปางก็ยิ่งเจอ

ตัวเหือดอยู่แต่คณะผู้วิจัยได้ไปช่วยกำจัดให้ ปัจจุบันยังมีโรงแรมหลายแห่งได้โทรศัพท์มาขอคำปรึกษาให้ช่วยกำจัดตัวเหือดอยู่เรื่อย ๆ

มาถึงผลการวิจัยที่ ดร.อภิวิช และ ดร.อุษาวดี ได้ทำร่วมกับ รศ.ดร.นพ.เผด็จ สิริชนะเสถียร จากคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสำรวจตัวเหือดในโรงแรมและเกสต์เฮาส์ จำนวน 50 แห่ง ใน

พื้นที่ท่องเที่ยว 6 จังหวัด ผลการสำรวจพบว่า โรงแรม เกสต์เฮาส์ 8 แห่งใน 4 จังหวัด คือ กรุงเทพฯ 3 แห่ง ชลบุรี 1 แห่ง ภูเก็ต 3 แห่ง และกระบี่ 1 แห่ง จะพบตัวเหือดเขตอบอุ่น ในขณะที่โรงแรม

เกสต์เฮาส์ 4 แห่งใน จ.เชียงใหม่ พบตัวเหือดทั้ง 2 ชนิด คือตัวเหือดเขตอบอุ่นและตัวเหือดเขตกหนาว แต่ทั้งนี้ไม่พบตัวเหือดชนิดใดเลยในโรงแรม เกสต์เฮาส์ จำนวน 24 แห่ง ที่สำรวจใน จ.อุบลราชธานี เมื่อนำตัวอย่างตัวเหือดที่สำรวจพบในแต่ละจังหวัดมาเพาะเลี้ยงเพิ่มจำนวน เพื่อศึกษาภาวะคือต่อสารเคมีกำจัดแมลง และทดสอบประสิทธิภาพของสารเคมีกำจัดแมลงบางชนิดพบว่า สารเคมีกลุ่มไพริทรอยด์สังเคราะห์ไม่สามารถกำจัดตัวเหือดได้แล้ว แต่จะมีสารเคมีเพียง 3 ชนิดที่ใช้ได้ผล คือ อิมิดาโคลพริด์ (Imidacloprid) ฟิโพรนิล (Fipronil) และ คลอร์เฟนาเพอร์ (Chlorfenapyr)

ท้ายนี้ขอแนะนำวิธีง่าย ๆ สำหรับสังเกตห้อง หรือ เตียงนอน ในโรงแรมไม่ว่าแม้แต่ระดับห้าดาว ไปจนกระทั่งเกสต์เฮาส์ ที่อาจจะมียตัวเหือดหลบอยู่ คือ ตอนเช็กอินเข้าไปควรเปิดดูใต้ที่นอน ถ้าตะเข็บที่นอนข้างล่างมีจุดแดง ๆ หรือ ดำ ๆ เหมือนกับเลือด แสดงว่าห้องนั้นมีตัวเหือด เพราะจุดดังกล่าวคือมูลของตัวเหือดนั่นเอง ก็ขอเปลี่ยนห้องใหม่ และหากพบเม็ดลักษณะรี ๆ สีขาว ๆ ตามตะเข็บที่นอนก็แสดงว่าเป็นไข่ของตัวเหือด.

นพพรช บุญชาญ : รายงาน